

Науменкова С.В.

д.е.н., професор,

Київський національний університет імені Тараса Шевченка (м. Київ), Україна;

ORCID ID 0000-0001-8582-6044

Міщенко С.В.

д.е.н., доцент,

ДВНЗ «Університет банківської справи» (м. Київ), Україна;

ORCID ID 0000-0002-1840-8579

Міщенко В.І.

д.е.н., професор,

ДВНЗ «Університет банківської справи» (м. Київ), Україна

ORCID ID 0000-0002-8565-2686

ОСОБЛИВОСТІ РЕГУЛЯТОРНОЇ ІДЕНТИФІКАЦІЇ ФІНАНСОВИХ КОМПАНІЙ ЯК ФІНАНСОВИХ ПОСЕРЕДНИКІВ

Анотація. Упродовж останніх років в Україні спостерігається стрімке зростання кількості та активізація діяльності фінансових компаній на ринку фінансових послуг, що посилює увагу до цього виду фінансових посередників. Узагальнення історичного досвіду свідчить про те, що фінансові компанії у різних формах почали діяти у зарубіжних країнах з 60-тих років ХХ ст., але найбільшого поширення набули у США. На основі опрацювання даних ФРС США за період 2005 – 2017 рр., отримано результати, які характеризують особливості діяльності фінансових компаній у таких сегментах ринку фінансових послуг, як споживче кредитування, автокредитування, автолізинг. Основними критеріями ідентифікації фінансових компаній у США є вимоги до структури активів, що забезпечує більш чітку визначеність у застосуванні засобів регуляторного впливу та обмежує конкуренцію між фінансовими посередниками.

За результатами дослідження зроблено висновок про те, що в Україні критерії ідентифікації фінансових компаній потребують уточнення в частині конкретизації регуляторних вимог, обмеження ризиків за операціями з фінансовими активами під час надання фінансових послуг, а також для запобігання можливим втратам капіталу та своєчасного виконання зобов'язань перед клієнтами. Нормативного оформлення потребує взаємодія фінансових компаній з банками та іншими небанківськими фінансовими посередниками, такими як кредитні агенти та кредитні брокери, які працюють у сегменті надання послуг зі споживчого кредитування. Акцентовано увагу на необхідності гармонізації українського законодавства відповідно до міжнародної практики з метою стимулювання подальшого розвитку інституту фінансових посередників в Україні.

Ключові слова: ринок фінансових послуг, фінансовий сектор, фінансові компанії, фінансові посередники, споживче кредитування.

Формул: 0; рис. 4, табл.: 4, бібл. 19.

Naumenkova S.

dr. of Sc. (Economics), professor,

Taras Shevchenko National University of Kyiv (Kyiv), Ukraine;

ORCID ID 0000-0001-8582-6044

Mishchenko S.

dr. of Sc. (Economics), associated professor,

Banking University (Kyiv), Ukraine;

ORCID ID 0000-0002-1840-8579

Mishchenko V.,

dr. of Sc. (Economics), professor,

Banking University (Kyiv), Ukraine;

ORCID ID 0000-0002-8565-2686

FEATURES OF REGULATORY IDENTIFICATION OF FINANCIAL COMPANIES AS FINANCIAL INTERMEDIARIES

Abstract. In recent years, Ukraine has witnessed a rapid increase in the number and intensification of financial companies' activities in the financial services market, which is increasing the attention to this type of financial intermediaries. The generalization of historical experience suggests that financial companies in various forms began to operate in foreign countries from the 1960s, but they have become the most widespread in the United States. On the basis of the Federal Reserve System data processing for the period of 2005 - 2017, results were obtained that characterize the peculiarities of the activities of financial companies in such segments of the financial services market as consumer lending, car loans, auto leasing. The main criteria for identifying financial companies in the United States are requirements for the structure of assets, which provides a clearer definition of the use of regulatory measures and restricts the competition between financial intermediaries.

The study concluded that in Ukraine the criteria for identifying financial companies need to be clarified in terms of specifying regulatory requirements, limiting the risks associated with financial assets in the provision of financial services, as well as preventing possible loss of capital and timely fulfillment obligations to customers. The cooperation of financial companies with banks and other non-bank financial intermediaries, such as lenders and credit brokers, working in the consumer lending service segment needs regulatory clearance. The emphasis is placed on the need for harmonization of Ukrainian legislation in accordance with international practice in order to stimulate the further development of the financial intermediary institution in Ukraine.

Keywords: financial services market, financial sector, financial companies, financial intermediaries, consumer credit.

JEL classification: E58, G18, G21, G29.

Formulas: 0; fig.: 4, tabl.: 4, bibl.: 19.

Науменкова С.В.

д.э.н., профессор,

Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко (г. Киев), Украина

ORCID ID 0000-0001-8582-6044

Мищенко С.В.

д.э.н., доцент,

ГВУЗ «Университет банковского дела» (г. Киев), Украина

ORCID ID 0000-0002-1840-8579

Мищенко В.И.

д.э.н., профессор,

ГВУЗ «Университет банковского дела» (г. Киев), Украина

ORCID ID 0000-0002-8565-2686

ОСОБЕННОСТИ РЕГУЛЯТОРНОЙ ИДЕНТИФИКАЦИИ ФИНАНСОВЫХ КОМПАНИЙ КАК ФИНАНСОВЫХ ПОСРЕДНИКОВ

Аннотация. В статье исследованы особенности деятельности финансовых компаний как финансовых посредников. Обобщен зарубежный опыт взаимодействия финансовых компаний с потребителями финансовых услуг и банками, проанализированы источники формирования ресурсной базы, а также особенности кредитования населения и бизнеса. Авторами сделан вывод о том, что в Украине критерии идентификации финансовых компаний нуждаются в уточнении для обеспечения конкретизации регуляторных требований, ограничения рисков по операциям с финансовыми активами при предоставлении финансовых услуг, а также предотвращение возможных потерь капитала и своевременного выполнения обязательств перед клиентами. Акцентируется внимание на необходимости гармонизации украинского законодательства в соответствии с международной практикой для дальнейшего развития института финансовых посредников в Украине.

Ключевые слова: ринок фінансових послуг, фінансовий сектор, фінансові компанії, фінансові посередники, потребителське кредитування.

Формул: 0; рис. 4, табл.: 4, библи.: 19.

Вступ. Активізація діяльності фінансових компаній та стрімке збільшення їхньої кількості упродовж останніх років в Україні зумовлює необхідність більш детального дослідження особливостей цього виду фінансових посередників. Фінансові компанії поряд з банками та іншими фінансовими установами надають послуги зі споживчого та комерційного кредитування, лізингові, факторингові послуги, що посилює конкуренцію між фінансовими посередниками. Разом з тим фінансові компанії мають певні відмінності за організаційно-правовими формами, переліком основних функцій, видами здійснюваних операцій, джерелами мобілізації фінансових ресурсів, структурою капіталу тощо. Актуальність розкриття змісту та особливостей діяльності фінансових компаній визначається необхідністю подальшого розвитку інституту посередників фінансового сектору. З огляду на це, виникають питання щодо регуляторної ідентифікації фінансових компаній відповідно до вітчизняного законодавства, беручи до уваги вдосконалення ліцензійних умов провадження господарської діяльності з надання фінансових послуг.

Аналіз досліджень та постановка завдання. Стимулювання подальшого розвитку фінансового сектору в Україні на шляху євроінтеграції зумовлює необхідність гармонізації українського законодавства відповідно до міжнародної практики, застосування регуляторами фінансового сектору ефективного інструментарію обмеження поширення ризиків всередині фінансової системи та протидії впливу системних загроз [1; 2].

Посилення уваги до проблем перезавантаження банківського сектору України та виведення неплатоспроможних банків з ринку відбувається в умовах активізації діяльності інших фінансових посередників. Так, упродовж 2012-2017 рр. в Україні стрімко зростає кількість фінансових компаній: станом на 31.12.2011 р. на ринку фінансових послуг налічувалося 251 фінансова компанія, а вже наприкінці 2017 р. їх кількість збільшилася до 818, тобто майже в 3,26 рази (табл. 1).

Таблиця 1

Кількість фінансових установ в Україні у 2011-2017 рр.

Фінансові установи	Кількість фінансових установ станом на 31 грудня відповідного року:						
	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Страхові компанії	442	414	407	382	361	310	294
у тому числі:							
- з ризикових видів страхування	378	352	345	325	312	271	261
- зі страхування життя	64	62	62	57	49	39	33
Кредитні спілки	613	617	624	589	588	462	378
Інші кредитні установи	48	61	85	92	110	809	818
Юридичні особи публічного права	30	30	30	30	30		
Фінансові компанії	251	312	377	415	571		
Ломбарди	456	473	479	477	482	456	415
Адміністратори НПФ	40	37	28	24	23	22	22
Недержавні пенсійні фонди	96	94	81	76	72	64	64
Довірчі товариства	2	2	2	2	2	2	2
Разом	1979	2041	2113	2 087	2 239	2125	1993

Джерело: складено авторами за даними Публічних звітів про діяльність Нацкомфінпослуг [4]

У 2016 році затверджено нові Ліцензійні умови провадження господарської діяльності з надання фінансових послуг [3]. Враховуючи, що упродовж 2017 р. фінансовим компаніям і ломбардам видано 1708 ліцензій, що становить 78,3% від загальної кількості виданих

фінансовим установам ліцензій, актуальність регуляторної ідентифікації фінансових компаній та запровадження ефективного механізму регулювання та нагляду за їхньою діяльністю є незаперечними.

Крім того, відповідно до останніх змін у законодавстві перелік фінансових компаній розширено за рахунок включення до їх складу юридичних осіб публічного права, інших кредитних установ, фінансових компаній – управителів ФОН та ФФБ, а також адміністраторів фінансових активів для придбання товарів у групах (табл. 1). Але ці фінансові установи мають певні особливості щодо сегментації споживачів та організації діяльності.

Отже, постає питання: що є пріоритетним напрямом діяльності фінансових компаній на ринку фінансових послуг? Виникає необхідність вивчення зарубіжного досвіду щодо особливостей діяльності фінансових компаній на ринку фінансових послуг, які забезпечують їм більшу гнучкість функціонування у швидко мінливому фінансовому середовищі. В яких формах створюються і який перелік послуг надають фінансові компанії у розвинутих країнах? Які особливості формування ресурсної бази та напрями співпраці фінансових компаній з банками та іншими фінансовими установами?

Аналіз діяльності зарубіжних фінансових компаній здійснено на основі опрацювання даних ФРС США з використанням економіко-статистичних методів. В процесі дослідження нами поставлено завдання з'ясувати, за якими критеріями відбувається ідентифікація фінансових компаній в Україні, враховуючи останні нормативні зміни щодо віднесення певного типу фінансових установ до фінансових компаній. Чи відповідають ці регуляторні підходи усталеній міжнародній практиці?

Доцільно зазначити, що діяльність фінансових компаній відображено у наукових працях зарубіжних вчених. Так, визначення фінансових компаній як фінансових посередників запропоновано Ч. Вулфелом [5], Ф. Мишкіним [6], виокремлення основних видів фінансових компаній здійснено Г. Габбардом [7]. На посилення концентрації капіталу серед фінансових компаній звертають увагу А. Сандерс і М. Корнетт [8]. Специфіку діяльності фінансових компаній порівняно з іншими видами фінансових посередників розкрито В. Івановим [9], Д. Кидвеллом, Р. Петерсоном, Д. Блеквеллом [10]. Функціонування фінансових компаній на вітчизняному ринку фінансових послуг досліджено М. Дубиною та О. Тарасенко [11].

Метою статті є розкриття підходів до регуляторної ідентифікації фінансових компаній як фінансових посередників з огляду на досвід США та провідних країн світу з метою підвищення регуляторної гармонізації вітчизняного законодавства до міжнародної практики та забезпечення подальшого розвитку інституту посередників фінансового сектору в Україні.

Результати дослідження. Як свідчить зарубіжний досвід, фінансові компанії почали діяти у 60-і роки XX ст. у зарубіжних країнах та найбільшого поширення набули у США, де фінансові компанії залишаються активними учасниками ринку фінансових послуг. У розширеному визначенні фінансові компанії характеризуються як небанківські установи, які спеціалізуються, переважно, на кредитуванні населення та бізнесу [12]. Фінансові компанії здійснюють споживче кредитування, кредитування малого та середнього бізнесу, фінансування різноманітних продажів з розстроченням платежу, надають факторингові та лізингові послуги.

У «Енциклопедії банківської справи і фінансів» Ч. Вулфела наведено таке визначення терміну фінансова компанія (*finance company*) відповідно до існуючої у США практики:

- 1) компанія споживчого кредиту, яка здійснює облік боргових вимог продавців при продажі товарів з розстроченням платежу, а також кредитує під заставу партії товару чи дебіторської заборгованості;
- 2) компанії, які спеціалізуються на кредитуванні приватних осіб або надають невеликі позики приватним особам відповідно до законодавства;
- 3) холдингова компанія, яка надає фінансові послуги дочірнім компаніям [5, с. 654].

До фінансових компаній в США не належать комерційні, кооперативні, ощадні та інвестиційні банки, кредитні спілки і корпорації з промислового кредитування [13].

Як свідчить історичний досвід розвитку фінансового посередництва, фінансові компанії, зазвичай, контролювалися банком, який надавав їм кошти для продажу товарів промислових корпорацій з розстроченням платежу (*hire-purchase agreements*) або здійснення ними лізингових операцій. Ці фінансові компанії отримали назву «фінансових будинків» (*finance house*). Джерелом доходу фінансової компанії була різниця між низьким відсотком, який вона сплачувала комерційному банку, і високим відсотком, який отримувала від покупця товару. Фінансові компанії, які діяли за такими підходами, мали певні особливості щодо сегментації споживачів та організації діяльності. Так, компанії з фінансування продажів (*sales finance company*) здійснювали короткострокові вкладення в підприємства торгівлі, викупуваючи зобов'язання клієнтів, які придбавали товари з розстроченням платежу; компанії комерційного кредитування (*commercial finance company*) спеціалізувалися на комерційному кредитуванні виключно промислових і комерційних підприємств, а не фізичних осіб.

На сучасному ринку фінансових послуг функціонують три види фінансових компаній:

- торговельні фінансові компанії, які надають клієнтам позики на придбання товарів у роздрібних продавців або виробників;
- фінансові компанії індивідуального кредитування, що здійснюють кредитування з розстроченням платежу та надають інші позики споживачам;
- фінансові компанії для фінансування бізнесу, які здійснюють операції факторингу або спеціалізуються на лізинговому фінансуванні [7, с. 322].

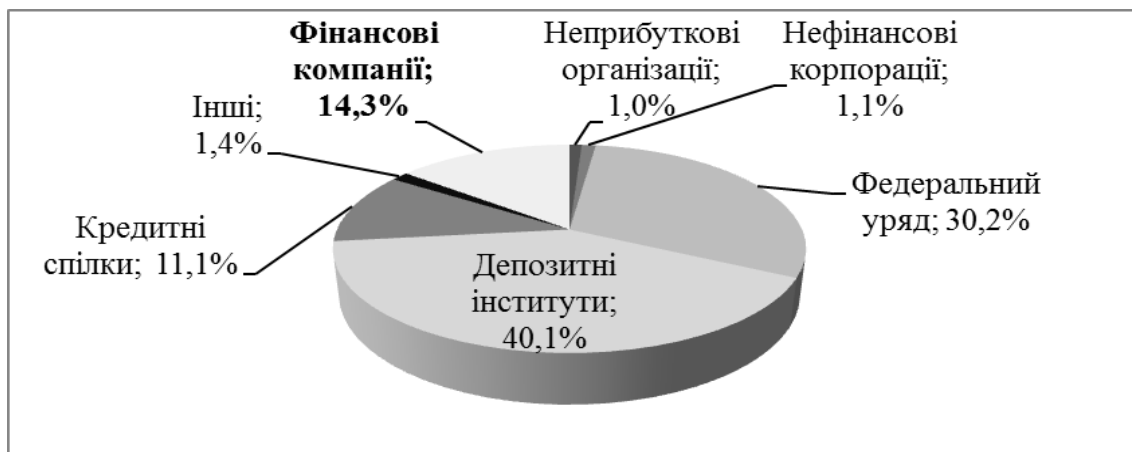

Рис.1. Розподіл ринку споживчого кредитування в США у 2017 р., %

Джерело: побудовано авторами за даними Board of Governors of the Federal Reserve System [13].

На основі використання статистичних даних ФРС США нами проаналізовано діяльність фінансових компаній. Отримані результати свідчать про те, що фінансові компанії посідають провідне місце на ринку споживчого кредитування у США (рис. 1).

За даними ФРС США, обсяги споживчих кредитів, наданих фінансовими компаніями США у 2005 р. та у 2017 р., відповідно, дорівнювали 516,5 і 540,2 млрд. дол. США, а частка фінансових компаній у структурі джерел споживчого кредитування зменшилася за цей період з 22,3% до 14,3% (рис. 2).

В першу чергу це пояснюється суттєвим збільшенням обсягів наданих споживчих кредитів депозитними організаціями – з 816,1 до 1541,4 млрд. дол. США та розширенням фінансування домогосподарств за рахунок Федерального уряду – з 89,8 до 1136,5 млрд. дол. США за період 2005-2017 рр.

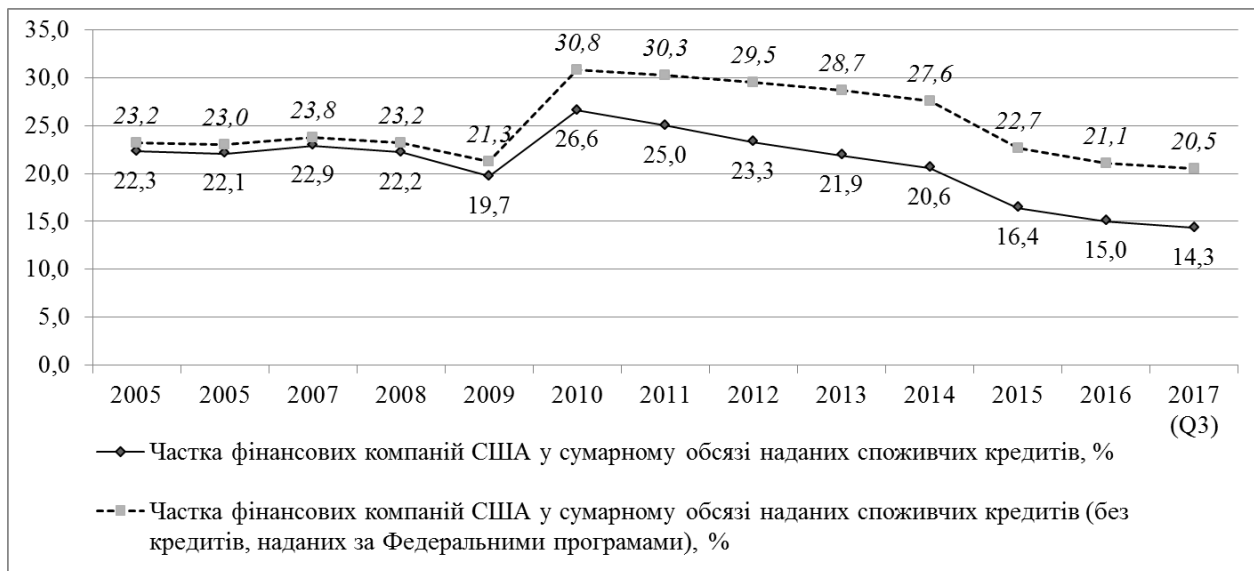

Рис. 2. Частка фінансових компаній США у загальному обсязі наданих споживчих кредитів у 2005-2017 рр., %
Джерело: побудовано авторами за даними Board of Governors of the Federal Reserve System [13].

Свідченням того, що пріоритетним напрямом діяльності фінансових компаній залишається кредитування, підтверджується даними про структуру активів фінансових компаній США у 2011-2017 рр. (табл. 2).

Таблиця 2

Структура активів фінансових компаній США у 2011-2017 рр., %

Показники	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017 (Q3)
Чеки та валюта	2,0	1,9	2,2	2,1	1,9	1,4	1,2
Строкові та ощадні депозити	6,1	5,6	6,5	6,4	5,7	4,1	3,6
Корпоративні облігації	5,4	5,3	4,6	4,9	3,9	4,8	4,3
Споживчі кредити	43,8	45,5	46,1	45,7	35,1	35,9	36,3
Інші кредити та аванси	23,9	25,9	27,2	27,5	25,3	25,4	25,8
Іпотека	13,5	12,0	10,7	9,9	10,0	9,1	8,6
Прямі інвестиції зі США	14,1	15,1	15,5	16,4	14,3	16,5	18,4
Інші активи	-8,8	-11,3	-12,9	-13,0	3,6	3,0	1,9
Усього фінансових активів	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Джерело: побудовано авторами за даними Board of Governors of the Federal Reserve System.[13].

Фінансові компанії також активно працюють з відомими автокорпораціями на ринках автолізингу та автокредитування. Наприклад, фінансова компанія Ally Auto, яка входить до Ally Financial Inc. (до 2009 р. відома за назвою GMAC – General Motors Acceptance Corporation), є одним із провідних кредиторів на ринку автокредитування США. Показники діяльності фінансових компаній на ринку надання послуг з автокредитування та автолізингу в США у 2013-2017 рр. наведено у табл. 3.

Фінансові компанії шляхом застосування гнучких процентних ставок забезпечують підтримку корпорацій, стимулюючи продаж нових автомобілів. Так, у 2017 р. процентна ставка на ринку автокредитування для нових автомобілів складала 5,4%, а для не нових – 13,4% (табл. 3).

Діяльність фінансових компаній як фінансових посередників насамперед спрямована на розширення доступу споживачів до кредиту. Але, на відміну від комерційних банків, фінансові компанії не приймають кошти від населення на депозити, отже, регуляторні вимоги до організації їхньої діяльності є менш жорсткими, порівняно з наглядовими вимогами, що встановлені для банків.

Показники діяльності фінансових компаній на ринку надання послуг з автокредитування та автолізингу в США у 2013-2017 рр.

Показники	2013	2014	2015	2016	2017 (Q3)
Обсяг укладених угод – всього, млрд. дол. США	652,6	699,1	592,4	608,7	606,1
з них:					
- автокредитування	456,5	477,8	406,9	410,3	404,9
у т. ч.: споживачі	313,5	326,9	303,3	305,0	303,2
бізнес	143,0	150,9	103,6	105,3	101,7
- автолізинг	196,1	221,3	185,5	198,4	201,2
у т. ч.: споживачі	167,3	188,9	176,1	189,5	192,5
бізнес	28,8	32,4	9,4	8,9	8,7
Сек'юритизовані активи	2,7	3,9	4,3	2,7	2,7
<i>Кредити на купівлю нових авто:</i>					
- середня сума кредиту, дол. США	25586	26288	27742	28601	28942
- процентна ставка, %	4,7	4,9	5,1	5,0	5,4
- строк до погашення, місяців	63	64	65	66	67
<i>Кредити на купівлю вживаних авто:</i>					
- середня сума кредиту, дол. США	17101	17263	16977	17045	17193
- процентна ставка, %	12,9	13,3	14,1	13,5	13,4
- строк до погашення, місяців	59	59	60	61	61

Джерело: складено авторами за даними Board of Governors of the Federal Reserve System [13].

Враховуючи, що основним напрямом діяльності фінансових компаній є надання послуг на кредитному ринку, головним критерієм регуляторної ідентифікації фінансових компаній ФРС США є вимоги до структури активів [14]. Так, до фінансових компаній належать компанії, в яких 50% або більше активів утримуються в будь-якому з таких видів:

- зобов'язання, забезпечені нерухомим майном: непогашені залишки за кредитами та лізингом, забезпечені заставою на нерухоме майно;
- кредити та орендні угоди, не забезпечені нерухомістю: залишки за непогашеними позиками для приватних підприємців, товариств, корпорацій, що надані для комерційних або промислових цілей;
- споживчі кредити та лізинг: непогашені залишки за споживчими кредитами та лізингом для сімейного та особистого використання.

Важливою характеристикою фінансових компаній як фінансових посередників є особливості трансформації капіталу. За висловом Ф. Мишкіна, становище фінансових компаній можна описати так: вони беруть у позику великі суми, а надають позики у малих сумах, що відрізняє їх від комерційних банків, що отримують вклади в малих сумах і надають часто великі суми позик [6, с. 352]. Порівняно з банками, які акумулюють невеликі суми грошових коштів населення на депозитах і можуть надавати великі за обсягом кредити, фінансові компанії позичають великі суми коштів і видають невеликі позики, відіграючи важливу роль у трансформації кредитних ризиків.

Основним джерелом формування капіталу фінансових компаній США є позиковий капітал, частка якого у структурі зобов'язань становить приблизно 75-78%, що характеризує високий рівень фінансового левериджу фінансових компаній. Так, частка корпоративних облігацій у структурі зобов'язань у 2011-2017 рр. була найбільшою, та дорівнювала приблизно 64-68%, що підтверджує міцний зв'язок фінансових компаній з промисловими корпораціями, які ведуть боротьбу за споживача при просуванні товарів на ринку. Також спостерігається зростання питомої ваги позик у структурі зобов'язань фінансових компаній в посткризовий період з 6,7% у 2011 р. до 12,8% у 2017 р. (табл. 4).

Фінансові компанії можуть входити до складу потужних фінансових і банківських холдингів, посилюючи концентрацію капіталу у фінансовому секторі, на що звертають увагу

А. Сандерс і М. Корнетт. Так, у США частка активів 20 найбільших фінансових компаній перевищує 65% загальної вартості активів усіх фінансових компаній [8, с. 464].

Таблиця 4

Структура зобов'язань фінансових компаній США у 2011-2017 рр., %

Зобов'язання	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017 (Q3)
Корпоративні облигації	67,8	66,2	67,5	68,5	66,8	67,0	64,0
Позики	6,7	8,2	9,0	9,6	11,0	11,9	12,8
Цінні папери на відкритому ринку	7,9	8,9	8,3	8,2	8,1	9,5	5,6
Прямі іноземні інвестиції в США	5,9	6,3	5,1	4,9	4,5	5,2	5,6
Інші зобов'язання	11,3	9,9	9,5	8,4	9,0	5,7	11,4
Податки до сплати	0,4	0,5	0,5	0,5	0,6	0,6	0,6
Усього зобов'язань	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Джерело: побудовано авторами за даними Board of Governors of the Federal Reserve System [13].

Аналіз діяльності фінансових компаній у зарубіжних країнах є корисним для вдосконалення регуляторної практики в Україні. Критерії регуляторної ідентифікації вітчизняних фінансових компаній не є чіткими і потребують конкретизації. Відповідно до Положення «Про Державний реєстр фінансових установ», фінансова компанія – це фінансова установа, яка надає фінансові послуги, державне регулювання яких відповідно до законодавства віднесено до компетенції Нацкомфінпослуг, та яка не є страховиком, фінансовою установою, яка надає послуги з накопичувального пенсійного забезпечення, фінансовою установою – юридичною особою публічного права, а також кредитною установою, в тому числі кредитною спілкою чи ломбардом [15].

За видами послуг, особливостями формування ресурсної бази та організаційно-правовою формою Нацкомфінпослуг поділяє всі фінансові компанії на дві групи: А і Б [16]. Відповідно до оновлених підходів Нацкомфінпослуг, до переліку фінансових компаній також включено юридичні особи публічного права, фінансові компанії – управителі ФОН та ФФБ, а також адміністратори фінансових активів для придбання товарів у групах (табл. 1).

Зауважимо, якщо для фінансових компаній групи А критеріями регуляторної ідентифікації є перелік послуг та джерела формування коштів, то для фінансових компаній групи Б ці критерії не є чіткими (рис. 3).

Поділ фінансових компаній на групи А і Б визначає відмінність у застосуванні нормативних коефіцієнтів, а саме: для фінансових компаній групи А обов'язковим є розрахунок коефіцієнту адекватності власного капіталу. Для компаній групи Б встановлено нормативні значення таких коефіцієнтів: поточної ліквідності; ризику стосовно однієї особи або групи пов'язаних осіб; великих ризиків (рис. 4).

Зауважимо, що значення коефіцієнтів зважування, які застосовуються для активів одного виду, при розрахунку адекватності власного капіталу фінансової компанії та достатності (адекватності) регулятивного капіталу банків, не повинні відрізнятися. Крім того, при обчисленні адекватності власного капіталу фінансової компанії використовуються коефіцієнти зважування, орієнтовані на національну рейтингову шкалу, що не відповідає міжнародній практиці.

З огляду на це при обчисленні основного капіталу похідні цінні папери, доцільно враховувати залежно від рейтингу в розмірі не менше 150% їх балансової вартості.

Виникає багато питань щодо оцінки ризиків фінансовими компаніями. На нашу думку, оцінка ризиків фінансовими компаніями повинна базуватися на загальновизначених принципах, якими керуються інші фінансові посередники, які надають кредитні послуги.

Рис. 3. Особливості регуляторної ідентифікації фінансових компаній в Україні
Джерело: побудовано авторами за нормативними документами Нацкомфінпослуг

Крім того, не врегульованими залишаються питання щодо взаємодії фінансових компаній з такими фінансовими посередниками, як кредитні агенти та кредитні брокери, які не є банківськими установами, але з'явилися у сегменті надання послуг зі споживчого кредитування. Так, у Законі України «Про споживче кредитування» уточнено, що споживчі кредити можуть надаватися за участю кредитних посередників (кредитних брокерів та кредитних агентів). Отже, виникає питання щодо регуляторної узгодженості їхньої діяльності з фінансовими компаніями.

Рис. 4. Основні нормативи, встановлені для фінансових компаній групи А і групи В
Джерело: побудовано авторами за інформацією Нацкомфінпослуг

Висновки. Виникнення фінансових компаній було спричинено спільним попитом на отримання фінансових послуг як з боку споживачів, так і промислових корпорацій, а також банківських установ, які за допомогою фінансових компаній отримали можливість диверсифікувати свої ризики на ринку споживчого кредитування. Діяльність фінансових компаній на ринку фінансових послуг відрізняється за функціональними ознаками, джерелами формування ресурсної бази, організаційно-правовими формами.

В умовах формування єдиного регуляторного простору критерії регуляторної ідентифікації фінансових посередників повинні бути більш чітко визначеними та відповідати напрямкам їхньої діяльності. З огляду на міжнародну практику пропонуємо:

– уточнити підходи до регуляторної ідентифікації фінансових компаній, а саме, вважати, що фінансова компанія повинна відповідати таким вимогам: не менше 50-60%

активів (або інший встановлений регулятором відсоток) повинні утримуватися в таких видах активів, як: кредити, не забезпечені нерухомістю; споживчі кредити, лізинг. Унормувати вимоги до структури активів фінансових компаній групи А і Б;

– підходи до оцінки кредитних ризиків фінансовими компаніями повинні базуватися на загально визначених принципах, якими керуються інші фінансові посередники, які надають кредитні послуги;

– забезпечити взаємну відповідність значень коефіцієнтів зважування, які використовуються для активів одного виду, при розрахунку коефіцієнта адекватності власного капіталу фінансової компанії, та коефіцієнтів достатності (адекватності) регулятивного капіталу банків;

– уточнити значення мінімального розміру статутного капіталу для фінансових компаній групи А і Б з огляду на можливість покриття негативних наслідків реалізації ризиків, що виникають при наданні фінансових послуг;

– унормувати регулювання діяльності кредитних агентів та брокерів та умови їх взаємодії з фінансовими компаніями при наданні кредитних послуг.

Література:

1. Банківська система України на шляху євроінтеграції: монографія / За ред. С.А. Буковинського. – К.: ЦНД НБУ, 2015. – 496 с.
2. Mishchenko V. Inflation and economic growth: the search for a compromise for the Central Bank's monetary policy / V. Mishchenko, S. Naumenkova, S. Mishchenko, V. Ivanov // Banks and Bank Systems, Volume 13, Issue #2, 2018, p. 153 – 163
3. Про затвердження Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з надання фінансових послуг. Постанова Кабінету Міністрів України від від 7 грудня 2016 р. № 913. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/913-2016>
4. Публічні звіти про діяльність Нацкомфінпослуг. – Режим доступу: <https://www.nfp.gov.ua/ua/Richni-zvity-Natskomfinposlul.html>
5. Вулфел, Чарльз Дж. Энциклопедия банковского дела и финансов. – Корпорация «Федоров», Probus Publishing Company, McGraw-Hill, 2000. – 1583 с.
6. Mishkin F. Financial Markets and Institution/F. Mishkin. Addison Wesley, 2000. – 697 p.
7. Габбард, Р. Глен. Гроші, фінансова система та економіка/ Пер. з англ.; наук. ред. пер. М. Савлук, Д. Олесневич. – К.: КНЕУ, 2004. – 889.
8. Sanders A. Financial Markets and Institution / Anthony Saunders, Marcia Millon Cornett. The McGraw-Hill. —5th ed., 2012. – 754 p.
9. Иванов В. В. Современные финансовые рынки: монография. / В. В. Иванов. – М.: Проспект, 2014. – 362 с.
10. Kidwell D., Peterson R., Blackwell D. Financial Institution, Markets, and Money / D. Kidwell, R. Peterson, D. Blackwell. The Dryden Press, 1997. – 766 p.
11. Дубина М. В. Особливості функціонування фінансових компаній на ринку фінансових послуг України / М. В. Дубина, О. О. Тарасенко, Я. Ю. Горна, К. В. Нітченко // Проблеми і перспективи економіки та управління. - 2015. - № 4. - С. 293-301.
12. Investor Glossary – Режим доступу: <http://www.investorglossary.com/finance-company.htm>.
13. Financial Accounts of the United States. Federal Reserved Statistical Release: 2009 – 2017. – Режим доступу: https://www.fedsearch.org/board_public/search
14. Survey of Finance Companies. – Режим доступу: <https://www.federalreserve.gov/financesurvey/faq.htm#1>.
15. Про затвердження Положення про Державний реєстр фінансових установ: Розпорядження Кабінету Міністрів України №41 від 28.08.2003 р. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/card/z0797-03>.
16. Положення про показники і вимоги, що обмежують ризики за операціями з фінансовими активами під час надання фінансових послуг фінансовими компаніями. Проект розпорядження Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг від 29 вересня 2017 року.

Стаття рекомендована до друку 22.02.2019

© Міщенко С. В., Науменкова С. В.,
Міщенко В. І.,

References:

1. Bukovinsky, S.A. (Eds.). (2015) *Bankivska sistema Ukrayini na shlyahu yevrointegratsiyi: monografiya*. Kyiv: Tsentru naukovykh doslidzhen NBU.
2. Mishchenko V. Inflation and economic growth: the search for a compromise for the Central Bank's monetary policy / V. Mishchenko, S. Naumenkova, S. Mishchenko, V. Ivanov // Banks and Bank Systems, Volume 13, Issue #2, 2018, p. 153 – 163
3. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrayini (2016. December). *Pro zatverdzhennya Licenzijnih umov provadzhennya gosподarskoyi diyalnosti z nadannya finansovih poslug*. Available at: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/913-2016>
4. *Publichni zviti pro diyalnist Natskomfinposlul*. Available at: <https://www.nfp.gov.ua/ua/Richni-zvity-Natskomfinposlul.html>
5. Woelfel, Charles J. (Eds.). (2000). *Encyclopedia of Banking & Finance*. “Fedorov”, Probus Publishing Company, McGraw-Hill.
6. Mishkin F. (2000). *Financial Markets and Institution*. Addison Wesley.

7. Hubbard, R. Glenn. (2004). *Money, the Financial System, and the Economy*. KNEU, Copyright by Pearson Education, Inc.
8. Sanders, A. & Cornett, M. (2012). *Financial Markets and Institution*. The McGraw-Hill.
9. Ivanov, V.V. (2014). *Modern Financial Markets* [Sovremennyye finansovye rynki]. Prospekt, Moscow.
10. Kidwell, D., Peterson, R. & Blackwell, D. *Financial Institution, Markets, and Money*. The Dryden Press.
11. Dubyna, M. (2015). Osoblyvosti funktsionuvannia finansovykh kompanii na rynku finansovykh posluh v Ukraini. *Problems and prospects of economy and management*, 4, 293-301.
12. *Investor Glossary*. Available at: <http://www.investorglossary.com/finance-company.htm>.
13. *Financial Accounts of the United States*. (2009-2017). Federal Reserve Statistical Release. Available at: https://www.fedsearch.org/board_public/search
14. *Survey of Finance Companies*. Available at: <https://www.federalreserve.gov/financecosurvey/faq.htm#1>
15. *Pro zatverdzhennya Polozhennya pro Derzhavnij reyestr finansovih ustanov*. Available at: <https://nfp.gov.ua/ua/Ohliad-rynkiv.html>
16. Proekt rozporядzhennya Nacionalnoyi komisiyi, sho zdiysnyuye derzhavne regulyvannya u sferi rinkiv finansovih poslug (2017. September). *Polozhennya pro pokazniki i vimogi, sho obmezhuuyut riziki za operaciyami z finansovimi aktivami pid chas nadannya finansovih poslug finansovimi kompaniyami*.

The article is recommended for printing 22.02.2019

©Naumenkova S., Mishchenko S.,
Mishchenko V.